

JAZYKOVÉ VYPOŽIČKY Z ANGLIČTINY A ICH ZAČLENENIE DO SLOVENSKEJ LEXIKY

LEXICAL BORROWINGS FROM ENGLISH AND THEIR INTEGRATION INTO SLOVAK LEXIS

DARINA HALAŠOVÁ

Abstrakt

Článok sa zaoberá lexikálno-sémantickou analýzou vybraných ekonomických termínov – jazykových výpožičiek z anglického jazyka a ich integráciou do slovnej zásoby slovenského jazyka. Ako príklady si autorka zvolila vybrané ekonomické termíny, ktoré sa vyskytujú v učebnici odbornej obchodnej angličtiny používanej pri výučbe odborného anglického jazyka na Ekonomickej univerzite. Zaoberá sa procesom slovtvorby ich slovenských ekvivalentov a ich používaniu v odborných publikáciách a periodickej tlači ekonomického zamerania.

Kľúčové slová: slovná zásoba, slovtvorba, lexikálno-sémantická analýza, jazykové výpožičky, terminológia.

Abstract

The article deals with the lexical-semantic analysis of selected economic terms - linguistic borrowings from the English language and their integration into the vocabulary of the Slovak language. As examples, the author has chosen selected economic terms that appear in a textbook of professional business English used in teaching professional English at the University of Economics. It deals with the process of word-formation of their Slovak equivalents and their use in professional publications and periodical press of economic orientation.

Keywords: lexis, word formation, lexical-semantic analysis, linguistic borrowings, terminology.

Úvod

Všeobecne známa definícia jazyka uvádza, že jazyk je spoločenský jav, úzko súvisí so spoločnosťou, ktorá ho používa. Ľudská reč je funkcia spoločenská, nie biologická. Spoločenské zmeny sa odrážajú aj v jazyku, pričom najvýraznejšie sa tieto zmeny prejavujú v slovnej zásobe. Aby jazyk zostal efektívnym prostriedkom komunikácie v danom jazykovom spoločenstve, musí na tieto spoločenské zmeny reagovať. Užívatelia jazyka neustále čelia situáciám, kedy je potrebné pomenovať nový jav, výrobok, a vôbec čokoľvek, čo vstupuje do ich životov ako niečo nové. Takúto situáciu môže prekladateľ vyriešiť tak, že buď termín nepreloží a ponechá ho v pôvodnej podobe alebo sa pokúsi o samostatnú terminologickú aktivitu. V podobnej situácii sa často ocitá aj učiteľ odborného jazyka, keď potrebuje pre lepšie pochopenie, okrem výkladu, preložiť študentom odborný termín, ku ktorému zatiaľ neexistuje v slovenčine zaužívaný ekvivalent. V minulosti bola v slovenčine väčšia snaha využívať pomenúvacie prostriedky a možnosti vlastného jazyka. Dnes prevláda skôr opačný trend; väčšia otvorenosť k preberaniu cudzích jazykových prostriedkov. Jednou z príčin je skutočnosť, že spoločnosť sa vyvíja a mení oveľa rýchlejšie a nových javov, či vecí, ktoré je potrebné okamžite pomenovať, pribúda čoraz rýchlejšie. Tento trend možno pozorovať aj v odbornej lexike z ekonomickej teórie a v hospodárskej praxi. Okrem súčasného nespochybniteľného postavenia angličtiny ako *lingua franca* vo vede, v ére globalizácie a zvyšovania vplyvu nadnárodných korporácií je angličtina aj firemným jazykom, ktorý sa presadzuje v hospodárskej sfére, ako aj v mnohých ďalších oblastiach spoločenského života, zároveň je „v súčasnosti najsilnejším jazykom odovzdávajúcim a sprostredkujúcim internacionálnu, najmä terminologickú lexiku“ (Buzássyová, 2010, s.115). Termíny, ktorým sa budeme v našom článku venovať sú jazykové výpožičky z angličtiny, ktorá je dnes

najvýznamnejším zdrojom obohacovania lexik európskych jazykov. Slová prevzaté z angličtiny sa nazývajú anglicizmy a skúmaniu ich podielu v slovných zásobách rôznych jazykov sa venujú viacerí lingvisti. Podľa Filipoviča „na základe porovnania anglicizmov v lexike 20 európskych jazykov sa zistilo, že v priemere sa v ich lexikách nachádza 1500 až 2000 anglikanizmov“ (Filipovič, 1996, s. 39)

V tomto príspevku sa budeme zaoberať anglickými lexikálnymi jednotkami pomenúvajúcimi rôzne javy z hospodárskej praxe, ktoré súvisia s jednotlivými témami v učebnici odborného ekonomického jazyka *Market Leader Upper Intermediate*. Väčšinu zvolených lexikálnych jednotiek budeme považovať za termíny. Aj keď mnohé z nich zatiaľ nie sú zaradené do príslušných terminologických sústav. Budovanie terminologických sústav (terminológie) v každom jazyku vyžaduje nesmierne úsilie a systematickú prácu. Táto snaha často naráža na obmedzené finančné i ľudské zdroje. Jeden z odborov, ktorého slovenská terminologická sústava sa začala budovať prakticky od nuly až po roku 1989, spolu so začiatkom transformácie centrálne riadeného hospodárstva na trhové, je marketing. Terminologická zbierka marketingu v Slovenskej terminologickej databáze (ďalej STD) má dnes už vyše 700 záznamov, z toho je 200 termínov. Veľký podiel tvoria termíny prebraté z angličtiny s rôznym stupňom prispôbenia sa. Podľa Pauleovej prebieha prijímanie anglicizmov do slovenčiny v niekoľkých etapách, pričom v poslednej etape sa vytvorí pomenovanie, či termín pomocou vlastných slovotvorných prostriedkov a následne tento termín nahradí prevzatý termín. (Pauleová, 2012). Mnohé marketingové anglicizmy, uvedené v STD, si zatiaľ zachovávajú svoju pôvodnú ortografickú podobu zdrojového jazyka, ako napríklad termíny *cash and carry*, *dumping* alebo *worth of mouth*, *lowcostový reťazec*, prípadne čiastočne, ale i úplne prispôbenú slovenskému pravopisu ako *shopaholik*. „V niektorých prípadoch sa používa popri anglicizme aj synonymum v slovenčine napr. *sales support* resp. *podpora predaja*. Niektoré viacslovné termíny sú kombináciou anglicizmu a slovenského slova (pozri ďalej Halašová, 2014, s. 158). Ako konštatuje I. Masár aj v oblasti terminológie je istý pohyb, podobne ako v iných jazykových rovinách a zdrojom tohto pohybu je najmä internacionalizácia terminológie. Internacionalizácia terminológie sa prejavuje aj preberaním motivácie cudzieho pomenovania, nie iba preberaním hotových pomenovaní z iných jazykov. Príkladom sú počítačové termíny typu *spiace údaje*, jednoslovné termíny *klúč*, *pamäť*, *reťazenie*, ktoré sú síce kalkom anglických termínov *key*, *memory*, *chaining*, no preukazne sú preložené na základe zreteľnej motivovanosti v odovzdávajúcom jazyku. (Masár, 2000, p. 41). Z našej analýzy môžeme k týmto príkladom doplniť anglický termín *networking* a jeho slovenský ekvivalent *sieťovanie*. Vargová (2021, s. 103) tvrdí, že „získavaním informácií o aktuálnom dianí si študenti nielen rozširujú slovnú zásobu, ale posilňujú odbornú jazykovú kompetenciu a získavajú plastický prehľad o fungovaní lexikálneho systému.“

Cieľ a metodika výskumu

Výskum si kladie za cieľ sledovať prienik lexikálnych jednotiek označujúcich rôzne činnosti, aktérov, či javy v hospodárskom živote, ktorých zdrojovým jazykom je angličtina. Všíma si tiež stupeň ich prispôbenia. Na príklade niekoľkých termínov, ktoré sme pre túto štúdiu vyexcerpovali z učebnice odborného anglického jazyka používanej v jazykovej príprave budúcich ekonómov. Na základe lexikálno-sémantickej analýzy vybraných lexikálnych jednotiek, a ich konfrontovaním so záznamami v Slovenskej terminologickej databáze, Slovenskom národnom korpuse a lexikografickými dielami, predovšetkým výkladovými slovníkmi slovenského jazyka, budeme skúmať, ako sa tieto integrujú do slovnej zásoby slovenského jazyka. Jednotlivé etapy ich integrovania do slovenskej lexiky budeme dokumentovať výskytom v periodikách, odborných publikáciách a relevantných lexikografických dielach. Vybrané anglické termíny sme následne konfrontovali so záznamami v Slovenskom národnom korpuse (ďalej SNK), aby sme dokumentovali ich využívanie v slovenčine. Tiež sme overovali, či už boli zaradené do príslušnej terminologickej sústavy a

prípadne sa objavili aj v nejakom relevantnom lexikografickom diele. K anglickým termínom sme priradzovali ich slovenské ekvivalenty a skúmali ich postupné uplatňovanie sa v slovenskej lexike.

Na obohacovanie slovnej zásoby sa okrem preberania lexikálnych jednotiek z iných jazykov, využívajú aj vlastné slovotvorné možnosti daného jazyka. Medzi najviac využívané slovotvorné postupy patrí skladanie a odvodzovanie. Termíny, ktoré budeme analyzovať boli vytvorené v angličtine skladaním a odvodzovaním. Z hľadiska počtu slov máme v našej analýze zastúpené jednoslovné aj viacslovné termíny. Z morfológického hľadiska sú naše príklady v zdrojovom jazyku podstatnými menami.

Slovotvorné postupy: skladanie a odvodzovanie

Pri tvorení nových pomenovaní sa často používa skladanie, slovotvorný postup, ktorý sa udomácnil v slovenčine pod vplyvom iných jazykov. V začiatkoch budovania slovenskej terminológie v 2. polovici 19. storočia stáli vtedajších slovenskí jazykovedci pred náročnou úlohou: položiť základy slovenskej terminologickej sústavy. V tých časoch sa snažili využívať v čo najväčšej miere pri tvorení slov najmä odvodzovanie (deriváciu), napr. *učba*, *učbár*, *učbárna*. Toto, často násilné, uprednostňovanie jedného postupu, viedlo k tomu, že mnohé z ním navrhovaných termínov sa v slovenskej lexike nepresadili. V niektorých termínoch sa tento postup ukázal ako opodstatnený, napríklad namiesto termínu *látkozmena* je viacslovné pomenovanie *zmena látky* oveľa vhodnejšie. Mnohé z navrhovaných termínov sa však v jazyku nepresadili. V súčasnosti sa „*skladanie aj v slovenčine pokladá za jeden zo základných slovotvorných postupov. Už sa proti nemu nenamieta, že sa udomácnilo pod tlakom iných jazykov*“ (Masár, 2000, s. 35). V slovenčine i angličtine sa pri tvorení slov využíva odvodzovanie (derivácia) ako jeden z najproduktívnejších postupov, pri ktorom sa k slovotvornému základu pridá predpona alebo prípona, prípadne oboje. Z hľadiska počtu slov máme medzi skúmanými termínmi jednoslovné a dvojslovné termíny.

Jednoslovné termíny

a) Zloženiny (kompozitá)

V tejto časti sa budeme venovať jazykovým výpožičkám z angličtiny, ktoré boli vytvorené spojením dvoch slovotvorných základov, teda sú to zloženiny (kompozitá) a na príkladoch ich použitia zo slovenskej odbornej literatúry i dennej tlače budeme ilustrovať, ako sa udomáčňujú v slovenskej lexike.

Anglické slovo **brainstorming** sa v slovenskej lexikografickej literatúre objavilo po prvýkrát v Slovníku cudzích slov vydanom v roku 2005, v ktorom ho autori definujú ako metódu voľnej spontánnej diskusie na danú tému, založenej na hľadaní nových nápadov a návrhov a na ich ďalšom tvorivom kombinovaní a zlepšovaní. Termín bol tiež zaradený do prvého zväzku (A – G) Slovníka súčasného slovenského jazyka (ďalej SSSJ), ktorý vyšiel v 2006, s definíciou: metóda hľadania nových netradičných riešení vybraných problémov formou voľnej skupinovej diskusie viacerých účastníkov z rôznych profesií. Ako už bolo spomenuté vyššie, ide o zloženinu (kompozitum) dvoch slovotvorných základov podstatného mena *brain* (mozog) a slovesa *storm* (zaútočiť, burcovať) a prípony *-ing*, ktorá sa v angličtine používa pri tvorení slovesného prídavného (*present participle*). Rovnaký slovotvorný postup sa použil aj pri slovách *networking*, *headhunting* a *fundraising*. V týchto prípadoch ide o kompozitá pozostávajúce z podstatného mena *net-*, *head-* a *fund-* a prídavného slovesa *working*, *hunting* a *raising*. My však budeme predovšetkým skúmať, ako sa tieto anglické termíny uplatňujú v slovenčine. Termín *brainstorming* sa nachádza aj Slovenskej terminologickej databáze v kategórii masmediálna komunikácia, spolu s uvedeným lexikografickým zdrojom. V databáze je uvedené aj synonymum *burcovanie myšlien*, ktoré môžeme považovať za kalkovanie, teda preklad a tiež za akýsi pokus o individuálnu terminologickú aktivitu. Zatiaľ

bez záznamu v SNK. V SNK sme našli viacero záznamov, v ktorých sa vyskytlo slovo *brainstorming*, napríklad v článku uverejnenom v týždenníku Domino Fórum v marci 2001 „*Po neplodnej debate prišiel na rad brainstorming. Všetci členovia Výboru nahlas vyslovovali hodnoty, ktoré sú podľa ...*“. V SNK sa však nachádza aj viacero záznamov iného slovenského ekvivalentu k termínu *brainstorming* – dvojslovné pomenovanie *burza nápadov*, ktoré sa vyskytlo vo viacerých textoch, najmä z dennej tlače, napr. v Hospodárskych novinách z 25. 6. 2009 „*Súčastou programu je burza nápadov učiteľov, tvorivé dielne - workshopy, rozprávania a besedy o zaujímavostiach, celodenný výlet...*“. Ako vidno z ukážok textov z viacerých zdrojov, je tu badať aj snahu o využitie vlastných jazykových možností slovenčiny. Či sa termín *burza nápadov* presadí ako vhodný ekvivalent k prevzatému termínu *brainstorming*, ukáže čas.

V hesle slova **networking** nájdeme v 3. zväzku SSSJ z roku 2015 dva významy – prvý patrí do oblasti výpočtovej terminológie vo význame prepojenia počítačov a výmeny dát medzi nimi, vytváranie, tvorby sietí, sieťovanie. V tomto význame sa v slovenčine zaužíval aj slovenský ekvivalent *sieťovanie*, napr. v tejto ukážke zo SNK z denníka SME z 23.3.1996: „*Prispieva k tomu aj dnešné sieťovanie počítačov, nepotrebujeme na to ani virtuálnu realitu.*“ Druhý význam je definovaný ako prepojenie (sieť) firiem al. osôb založené na vzájomne užitočných osobných a profesijných (obchodných, odborných a pod.) väzbách, sieťovaní: *medzinárodný n.; sociálny n.* vyhľadávanie osôb s podobnými záujmami a skúsenosťami, sociálna sieť, napr. facebook; V tomto význame sme našli aj zopár príkladov použitia slovenského ekvivalentu *sieťovanie* anglického slova *networking*. Napríklad v článku uverejnenom v Hornonitrianskych novinách 15.3.2010 sa píše „*... pozitívne výsledky v umiestňovaní našich klientov na trhu práce. S oboma aktivitami tútoring a sieťovanie zamestnávateľov veľmi úzko súvisí projektová aktivita celoživotné vzdelávanie.*“ Anglicizmus *networking* sa však objavuje v oboch významoch rovnako ako jeho slovenský ekvivalent. V prípade termínu *networking*, či jeho slovenského ekvivalentu *sieťovanie* ide o príklad metamorfózy, teda obrazného prenosu významu z jedného odboru do druhého. „*Takéto názvy sú motivované podobnosťou.*“ (Masár, 2000, s. 38). V slovenčine sa používajú oba termíny, *sieťovanie* aj *networking* v oboch významoch. V článku uverejnenom v Novinách stredného Považia z 1.6.2010 sa píše „*... workshop a slávnostnú recepciu, počas ktorých budú mať účastníci dostatok príležitostí na networking, výmenu skúseností a spoločné hľadanie riešení v oblasti modernizácie vzdelávania ...*“

Tretí termín, **headhunting**, vytvorený rovnakým slovotvorným postupom ako predchádzajúce dva, nie je v slovenčine natoľko udomácnенý, aby bol zaznamenaný v relevantných lexikografických prácach. Možno ho definovať ako aktivitu zameranú na vyhľadávanie vhodných kandidátov na vrcholové pozície vo firmách. V tomto význame sa už v slovenčine používa, o čom svedčia viaceré záznamy v SNK, napríklad v článku uverejnenom v denníku SME 18.3.2003 „*Vo firme Target kombinujeme dve metódy headhuntingu. Moderný a tradičný headhunting.*“ Používa sa aj odvodené slovo *headhunter*, označujúce profesiu človeka, ktorého pracovnou náplňou je vyhľadávanie a presvedčanie úspešných manažérov, aby zmenili zamestnávateľa. V SNK sú aj záznamy jeho slovenského ekvivalentu *lovec hláv*, čo je termín vytvorený kalkovaním, teda prekladom cudzieho termínu. Použil ho o. i. aj autor článku v Hospodárskych novinách z 21.1.2009 „*... dnes začínajú mať problémy aj špecializovaní profesionáli,*“ *tvrdí štyridsiatnik Lee, lovec hláv, ktorý profesionálne hľadal vhodných ľudí pre rôzne súkromné firmy ...*“

Ako dokladujú uvedené ukážky zo slovenskej dennej tlače, všetky tri anglicizmy nachádzajú uplatnenie v slovenskej lexike, zatiaľ v pôvodnej ortografickej podobe. I keď sa v slovenčine používajú pomerne krátko, teda stupeň ich zdomácnenia je nízky a ich ortografická podoba je v rozpore s pravopisným princípom slovenčiny píš ako počuješ.

b) Odvodeniny (deriváty)

Jedným z najčastejších slovotvorných postupov v angličtine i v slovenčine, ktoré patria medzi flektívne jazyky, je odvodzovanie (derivácia). Ide o postup, keď sa k slovotvornému základu pridá predpona (prefix) alebo prípona (suffix). Medzi skúmanými termínmi máme príklady takto vytvorených anglických termínov.

Slovo **freelancer** pomenúva osobu, vykonávajúcu platenú prácu bez zamestnaneckého vzťahu. Na označenie takéhoto pracovníka nemáme v slovenčine vytvorené podstatné meno. Anglické pomenovanie je odvodeninou, ktorá vznikla z prídavného mena *freelance*, a prípony *-er*. Prídavné meno *freelance* sa kedysi používalo v spojení s podstatným menom *soldier* a označovalo človeka, ktorý predával svoje bojové zručnosti, teda to bol niekto ako nájomný vojak. Dnes sa v angličtine používa s rôznymi profesiami, ako sú fotograf, prekladateľ, novinár ap. (*freelance photographer*), ktorí vykonávajú prácu zväčša pre viacerých klientov. Pre pomenovanie takéhoto pracovného vzťahu sa v slovenčine bežne používa frazeologizmus *byť/pracovať na voľnej nohe*. O pracovníkoch v takýchto vzťahoch sa tiež hovorí, že majú *slobodné povolanie*. Oba spomenuté slovenské ekvivalenty sú však dlhšie a zrejme aj preto sa začalo používať prevzaté slovo ako prejav jazykovej neformálnosti, či uvoľnenosti. „Uvoľnenosť je príznačná pre ústnu jazykovú komunikáciu v každodennom pracovnom styku a prejavuje sa používaním skráteného variantu viacslovného termínu, uprednostňovaním neterminologického synonyma (kardiológ – srdciar), namiesto odborný lekár pre choroby srdca.“ (Masár, 2000, p. 49). Túto uvoľnenosť v tomto prípade predstavuje využívanie jednoslovného anglického termínu *freelancer*, o čom svedčí viaceré záznamy v SNK, napríklad úryvok z textu uverejnenom v Hospodárskych novinách 15.4.2008. „*Ponúkal podnikové a strategické poradenstvo. Pracoval ako freelancer pre agentúru Mayer/McCann Erickson, ktorá mu hneď dodala klienta Orange.*“

Ďalší anglický termín **actuary** patriaci do skupiny názvov osôb, profesií, je latinského pôvodu a považujeme ho za internacionalizmus pre jeho latinský pôvod a prítomnosť v lexikách iných európskych jazykoch, napr. v nemčine *Der Aktuar*, *actuaire* vo francúzštine, či *attuare* v taliančine. Heslo *aktuár* sa nachádza vo všetkých dôležitých lexikografických dielach vydaných na Slovensku, počnúc Slovníkom slovenského jazyka z 1959 až po súčasný SSSJ. V staršom z nich je definované povolanie aktuára ako konceptného úradníka so stredoškolským vzdelaním; súdny zapisovateľ. Slovo *aktuár* je v ňom považované za zastarané. V SSSJ je už v 1. význame definovaný ako odborník v poistnej a finančnej matematike a v poistnej štatistike, zodpovedný za kalkuláciu poistného, rezerv poist'ovne, teda tak ako sa používa v súčasnosti. Druhý význam, nižší správny úradník, pisár, zapisovateľ do protokolu, odkazuje na definície z predchádzajúceho SSJ, a tiež zo Slovníka cudzích slov z roku 2005. V oboch slovníkoch je považovaný tento termín za zastaraný. Pre ilustráciu uvádzame úryvok z článku v Hospodárskych novinách z 12. 11. 2008: „*Poist'ovňa Slovenskej sporiteľne Katarína Čerešňová aktuár. Vyštudovala Fakultu matematiky, fyziky a informatiky na Univerzite Komenského v Bratislave so špecializáciou ...*“

Viacslovné termíny

Z hľadiska počtu slov, z ktorých termín pozostáva, rozlišujeme jednoslovné a viacslovné termíny. Zatiaľ čo termíny v predchádzajúcej časti boli jednoslovné, v tejto časti sa budeme venovať viacslovným termínom prevzatým zo zdrojového jazyka ako sú **business angel**, **blue chip**, **credit crunch** a **product recall** a morfolologickej štruktúre ich prípadných ekvivalentov v slovenčine. Zatiaľ čo jednoslovné anglické termíny v predchádzajúcej časti sa v slovenčine používajú často, bez výraznej snahy o využívanie ekvivalentov, s využitím uvedených dvojslovných termínov je niekedy spojený problém týkajúci sa ich zrozumiteľnosti v slovenčine.

Anglický termín **product recall** pozostáva z dvoch podstatných mien *product* a *recall*. Prvé z nich, slovo *product*, je prítomné v mnohých európskych jazykoch, vrátane slovenčiny, Pomenovacím základom tohto dvojslovného anglického termínu je však slovo *recall*, ktorého význam pozná len ten, kto angličtinu ovláda. Význam, v akom je toto slovo použité v termíne

product recall, je podľa výkladových slovníkov oficiálny príkaz, na základe ktorého sa má niekto predčasne vrátiť niekam, napr. *the recall of their ambassador (odvolanie veľvyslanca)*. Slovo *product* je teda v dvojslovnom termíne príznakom, pomocou ktorého nadobúda slovo *recall* iný význam, aj bez kontextu, a to vyzvanie spotrebiteľov výrobcom, aby vrátili výrobok, ktorý si kúpili, pretože je pravdepodobne chybný. S posilňovaním práv spotrebiteľov po transformácii centrálne riadeného hospodárstva na trhové, sú výrobcovia často v situácii, keď musia otvorene priznať, že výrobok, ktorý svojim spotrebiteľom predali, nie je v poriadku, a musia následne konať; spustiť *product recall*, resp. *zvolávaciu akciu*. O takých akciách zvyčajne informujú médiá, a, podľa nášho názoru, uvedený slovenský ekvivalent, ktorý ale nie je prekladom anglického termínu, spĺňa kritéria dobrého termínu, je zrozumiteľný, na rozdiel od pre Slovákov nič nehovoriaceho anglického termínu. Viaceré záznamy zo SNK svedčia o tom, že sa tento termín v slovenskej lexike udomácnil. I keď zatiaľ nie je podchytený v lexikografických dielach, či v terminologickej databáze. Ako príklad citujeme text uverejnený v denníku SME 16.3.2010: „Aj Fiat zvoláva autá do servisov na kontrolu. Európska zvolávací akcia, ktorá sa začala ešte v novembri, sa týka modelov Grande Punto a Grande Punto Van vyrobených ...“.

Keď sme overovali výskyt dvojslovného anglického ekonomického termínu **credit crunch**, v SNK sme ho našli vo viacerých záznamoch textov, občas aj s uvedením slovenského ekvivalentu, ako napríklad v článku publikovanom v Hospodárskych novinách 17.2.2011: „Odtiaľ by bolo už veľmi blízko k tomu, aby následné problémy vyústili v krízu dôvery a credit crunch (úverové zadrhnutie) podobný tomu, čo nasledovalo po páde Lehman Brothers.“ Objavili sme aj ďalšie slovenské ekvivalenty, ako *zastavenie úverovania*, či *zmrazenie úverového trhu*. V anglickom výkladovom slovníku je termín definovaný ako hospodárske podmienky, ktoré znižujú ochotu finančných organizácií požičiavať peniaze, čo často spôsobuje vážne hospodárske problémy. Vyššie uvedené slovenské ekvivalenty sú pokusmi vytvoriť termíny kalkovaním. Ako sa však ukazuje, podľa počtu záznamov v SNK, zatiaľ sa v slovnej zásobe nepresadili. Naopak, na pomenovanie vyššie uvedenej situácie v ekonomike, sa skôr uprednostňuje termín *úverová kríza*. Čo dokazuje aj viacero záznamov v SNK; napríklad v článku uverejnenom v Hospodárskych novinách z 31.8.2007 sa píše: „Mnoho analytikov varuje, že rozširujúca sa úverová kríza môže stiahnuť americkú ekonomiku do recesie.“ alebo v prílohe Víkend denníka SME z 24.11.2010 „Európska komisia schválila Grécku program na pomoc bankám, ktoré zasiahla úverová kríza.“

Anglický termín **business angel** je z oblasti investícií a financovania. Je známy ľuďom zaujímavým sa o investovanie v anglicky hovoriacich krajinách, predovšetkým v Spojených štátoch a Spojenom kráľovstve, teda v krajinách s vyspelými kapitálovými tržmi. Ako hovorí M. Hurajová „na Slovensku však fungujúci kapitálový trh, ktorým myslíme systém umožňujúci investorom, firmám kótovaným na burze, spoločnostiam hľadajúcich nový kapitál, burze a sprostredkovateľom plniť svoje základné funkcie, zabezpečovať ich potreby a naplňovať ich očakávania, žiaľ, nemáme.“ (Hurajová, 2017). Nedostatočne rozvinutý kapitálový trh je pravdepodobným dôvodom, že si tento termín zatiaľ nenašiel cestu do lexiky slovenského jazyka. Dokazuje to aj jeho skromné zastúpenie v záznamoch SNK. Ako jeden z mála môžeme uviesť ukážku z článku z Hospodárskych novín z 18.3.2011. : „Maďarský business angel Imre Hild podporil cez fond s venture kapitálom maďarskú firmu Comforce, ktorá ponúka služby ...“. Termín *business angel* definuje anglický výkladový slovník ako osobu, ktorá poskytuje finančnú podporu komerčnému podniku a dostáva podiel z jeho zisku, ale neočakáva, že sa bude podieľať na jeho riadení.

Ďalší termín, **blue chips**, je tiež z oblasti investícií a financovania. Aj napriek vyššie spomínanej realite slovenského kapitálového trhu, počet záujemcov o investovanie na kapitálových trhoch na Slovensku narastá. V médiách sa objavuje množstvo informácií o možnostiach zhodnocovania finančných prostriedkov investovaním na akciových burzách. Pre investorov sú dôležité informácie z diania na burze, v ktorých sa pravidelne vyskytuje aj tento prevzatý termín. V SNK to dokladuje množstvo záznamov textov obsahujúcich termín *blue chips*,

napríklad v úryvku z článku z týždenníka Profit z 11.8.1999 sa píše: „V priebehu utorkového obchodovania vzrástol barometer nemeckých blue chips akcií o 22 bodov a uzatváral na úrovni 5 546.“ Z významných slovenských lexikografických diel má tento termín heslo v Slovníku cudzích slov z 2005, v ktorom je definovaný ako prvotriedne, bezpečné cenné papiere v USA. Z morfológického hľadiska ide pomenovanie zložené z prídavného mena *blue* (modrý) a plurálu podstatného mena *chip* (odštiepok z väčšieho kusa materiálu). Metamorfizáciou nadobudol burzový význam v súvislosti s "akciami považovanými za spoľahlivú investíciu". Prvýkrát bol zaznamenaný v 1929; najmä v súvislosti s akciami, ktoré zaznamenali veľkolepý nárast hodnoty približne v priebehu predchádzajúcich štyroch rokov, kým krach na Wall Street v tom roku väčšinu z nich nezlikvidoval.

Záver

Cieľom príspevku bolo na základe lexikálnej a sémantickej analýzy vybraných termínov, výpožičiek z angličtiny, ilustrovať proces ich začleňovania do slovenskej lexiky. Ako dokladujú záznamy z textov obsahujúcich vybrané termíny, väčšinou ide o úryvky z periodík, ako sú denníky, či týždenníky venujúce sa problematike hospodárstva. K všetkým skúmaným termínom sme našli viac, či menej záznamov v Slovenskom národnom korpuse, čo je dôkazom, že sa do slovenskej lexiky už začleňujú. V niektorých prípadoch sme zaregistrovali aj snahu využiť slovtvorné možnosti slovenčiny a ponúknuť slovenský ekvivalent. Zdá sa teda, akoby si sprostredkovatelia (väčšinou ide o novinárov) týchto anglických termínov uvedomovali, že mnohé z nich by mohli byť pre verejnosť nezrozumiteľné. Netreba zabúdať, že prehnaté používanie prevzatých termínov môže znižovať efektívnosť komunikácie. J. Levická (2010, s. 70) považuje tiež za závažný jav, že žurnalisti a ani ich publikum zväčša nie sú odborníkmi, a preto môže niekedy dôjsť aj k determinologizácii, teda ochudobňovaniu obsahu terminologických jednotiek. Učiteľia odborného cudzieho jazyka, hlavne anglického, ako sprostredkovatelia týchto termínov svojim študentom, majú však dostatočné lingvistické vzdelanie, aby vedeli rozlíšiť, či je ešte použitie prevzatého termínu odôvodnené, alebo je lepšie nahradiť ho existujúcim slovenským ekvivalentom. Pri správnom usmernení zo strany učiteľov, študenti si pri učení sa cudzieho jazyka nielen rozširujú slovnú zásobu cieľového jazyka, ale získavajú prehľad o fungovaní lexikálneho systému svojho rodného jazyka, a zvyšujú si aj svoju terminologickú gramotnosť.

Literatúra

- BUZÁSSYOVÁ, K. 2010. Vzťah internacionálnych a domácich slov v premenách času. In: *Jazykovedný časopis*, roč. 61, 2010, čís. 2, s. 113 – 130.
- COBUILD Advanced English Dictionary. [online]. [cit. 2022-04-15]. Dostupné online na: <<https://www.collinsdictionary.com/>>
- FINDRA, J. 2014. Slovník ako svedok a svedomie doby. In: *Štefan Peciar a moderná lexikografia*. Bratislava: Vydavateľstvo SAV, s. 47 – 52.
- FILIPOVIČ, R. 1996. English as a word donor to other languages. In: *The English Language in Europe*. Oxford: Intellect Books, s. 37 – 46.
- HALAŠOVÁ, D. 2014. Terminologické problémy pri tvorení a používaní slovenských ekvivalentov medzinárodných obchodných termínov. In: *Almanach*, roč. IX, 3/2014, s. 155 – 167.
- HORECKÝ, J. 1956. *Základy slovenskej terminológie*. Bratislava: Vydavateľstvo SAV.
- HURAJOVÁ, M. 2017. Korene problémov nášho kapitálového trhu siahajú až do roku 1992-1993, keď sa začal vyvíjať. 2017. /cit. 2022-20-10/ Dostupné na internete: <https://www.podnikajte.sk/investor/marja-hurajova-problemy-kapitaloveho-trhu>.

MASÁR, I. 2000. Ako pomenúvame v slovenčine. In: *Spisy Slovenskej jazykovednej spoločnosti pri SAV*. Bratislava: Slovenská jazykovedná spoločnosť pri SAV a JÚLŠ SAV.

MASÁR, I. 1991. *Príručka slovenskej terminológie*. Bratislava: VEDA.

LEVICKÁ, J. 2005. Proces ustaľovania terminologických sústav a prínos terminologických databáz. In: *VIESTOVÁ, K. 2005. Eds. Vedecká rozprava k problémom terminológie obchodu, obchodných vied a marketingu obchodu*. Bratislava: Ekonomická univerzita, s. 22 – 29.

Online Etymology Dictionary [online]. [cit. 2022-04-15]. Dostupné na: <<https://www.etymonline.com>>

PAULEOVÁ, M. 2012. *Úvod do translatológie*. Bratislava: EKONÓM. 2012.

VARGOVÁ, D. 2021. Aktuálne zmeny v slovnej zásobe anglického a slovenského jazyka – jazyk pandémie. In: *Lingua et vita 19/2021*, s. 93 – 105.

Slovník cudzích slov. 2005. 2. doplnené a prepracované vyd. Bratislava: SPN/Mladé letá.

Slovník slovenského jazyka. 1959. Bratislava: Vydavateľstvo SAV.

Slovník súčasného slovenského jazyka. A – G. 2006. Bratislava: Veda.

Slovník súčasného slovenského jazyka. H – L. Bratislava: Veda.

Slovník súčasného slovenského jazyka. M – N. Bratislava: Veda.

Kontakt

PaedDr. Darina Halašová, PhD
Ekonomická univerzita
Fakulta aplikovaných jazykov
Katedra anglického jazyka
Dolnozemska cesta 1, 852 35 Bratislava
Slovenská republika
Email: darina.halasova@euba.sk